

**ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE A
CONSORTIULUI INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA ȘI UNIVERSITATEA DE
STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE EUROPENE „CONSTANTIN STERE”**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.435(043.2)

JENUNCHI ELENA

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CONSTRÂNGEREA DE A FACE DECLARAȚII

SPECIALITATEA: 554.01 DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Conducător de doctorat: _____ Grecu Raisa, dr. hab. în drept, conf. univ.

Comisia de îndrumare: _____ Gheorghică Mihail, dr.hab. în drept, prof.univ.

_____ Popovici Tudor, dr. în drept, conf.univ.

_____ Iustin Viorel, dr. în drept , conf.univ.

Autor: _____ Jenunchi Elena

CHIȘINĂU, 2020

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale în Drept, Științe Politice și Administrative a Consorțiului Instituțiilor de Învățământ, Academia De Studii Economice Din Moldova Și Universitatea De Studii Politice Și Economice Europene „Constantin Stere”

Conducător de doctorat _____ GRECU Raisa, doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar

Comisia de doctorat:

Președintele comisiei: AVORNIC Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Conducătorul de doctorat: GRECU Raisa, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali: CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar

BOTNARU Stela, doctor în drept, conferențiar universitar

POPOVICI Tudor, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la „_____” _____, ora _____, USPEE „C. Stere”, et.6,
aud.600, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200, mun.Chișinău

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md).

Autor _____

Conducător de doctorat (*secretar*) _____ GRECU Raisa, doctor habilitat în drept,
conferențiar universitar

CUPRINS :

1. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4-8
2. CONȚINUTUL TEZEI.....	9-27
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	28-31
4. ADNOTARE.....	32-34
4. BIBLIOGRAFIE.....	35-37

1. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Conceptul de „răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații” în ordinea juridică a Republicii Moldova este implementat și reprezentat de Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.252 din 08.11.2012¹. Versiunea în vigoare a dispoziției prevăzute la art.309 CP RM este construită dintr-un ansamblu de termeni care sunt cunoscuți legii penale, însă aplicarea normei presupune interpretarea lor corectă, inclusiv în scopul delimitării infracțiunii analizate de alte fapte infracționale conexe. Faptul dat generează unele dificultăți în aplicarea corectă a cadrului normativ prevăzut la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații”.

Conform raportului de actualitate privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, numărul sesizărilor despre constrângerea de a face declarații în ultimii 6 ani oscilează în limitele aceluiași cifre². În anul 2014 sunt înregistrate 7 sesizări, în anul 2015 - 18 sesizări, în anul 2016 – 4, în anul 2017 - 12 sesizări, în anul 2018 - 6 sesizări, iar în anul 2019 - 12 sesizări, cea din urmă cifră s-a dublat în comparație cu cea înregistrată în anul precedent. Pe marginea acestor sesizări în anii 2014-2017 nu a fost pornită nicio cauză penală în baza art.309 CP RM. Ulterior, s-a recurs la pornirea urmăririi penale doar într-un singur caz în anul 2018 și în trei cazuri în anul 2019³. În Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019, informații referitor la cauze penale pornite în baza art.309 CP RM nu sunt incluse⁴.

În urma analizei situației date, s-a ajuns la concluzia necesității desfășurării în cadrul actualei investigații a unui sondaj de opinii în scopul atestării unor parametri mai apropiați de cei reali ai răspândirii fenomenului infracțional al constrângerii de a face declarații cu evidențierea cauzelor neincriminării acestuia și identificarea, drept rezultat, a unor eventuale curențe ale cadrului normativ incriminatoriu actual, care, în ipoteza admisă a cercetării, exercită un impact negativ asupra eficienței practice a normei analizate. Respectiv, în perioada 06.2019-12.2019, a fost desfășurat un sondaj de opinii, cuprinzând răspunsurile a 200 de persoane participante la un proces penal, rezultatele cărora sunt analizate pe parcursul investigației cu formularea concluziilor și a unor recomandări de rigoare.

¹ *Legea Nr.252 din 08-11-2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, publicat în Monitorul Oficial nr.263-269 art.855, 21.12.2012.

² Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [cit. 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

³ Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [cit. 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

⁴ Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019, [cit. 02.02.2020], disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf

Încadrarea temei în preocupările internaționale. La nivel internațional, tendința ce exprimă lupta împotriva actelor de constrângere în cadrul procesului penal este dedusă implicit din analiza următoarelor instrumente juridice internaționale și regionale: *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma⁵ și *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984⁶.

Încadrarea temei în context inter- și transdisciplinar. Rezultatele obținute în cadrul cercetării, propunerile și concluziile formulate prezintă importanță științifică și pentru alte domenii, precum: procedura penală, criminalistica, criminologia, teoria generală a dreptului, sociologia ș.a. Rezultatele cercetării pot fi utile în procesul calificării infracțiunilor, delimitării infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiuni conexe.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Lucrări științifice destinate în exclusivitate analizei aspectelor juridico-penale ale infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM au fost publicate într-un număr relativ redus. Astfel, în rândul celor mai relevante se înscriu lucrările elaborate de următorii autori consacrați: Gh. Ulianovschi, I. Curmei, S.Brînza, V.Cușnir, I.Macari, V.Stati, A. Barbăneagră, Al. Borodac, (Republica Moldova); E. A. Авдеева, Э. Ф. Байсалуева, И. Ю. Бунева, А.В. Галахова, А.С. Горелик, Л. В. Лобанова, А. А. Калашникова, Ю.И. Кулешов, В. П. Малков, Н.А. Попов (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina); G. Durandin, Yves Mayaud (Franța); M. Oprea, B. Bîrzu, I. Bandol, Al. Boroî, C. Bulai, R. Răducanu, Gh.Diaconescu (România), care au și fost luate în atenție de către autor.

Problema științifică importantă de cercetare constă în aprofundarea conceptuală și perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infracțiunea de constrângere de a face declarații în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componenței de infracțiune cercetate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și elaborarea unui șir de concluzii și propuneri, inclusiv *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească textul incriminator existent în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul tezei de doctor consistă în realizarea unei investigații aprofundate în materia infracțiunii de constrângere de a face declarații prevăzute la art.309 CP RM

⁵*Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953, [citat 10.10.2019], disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

⁶ *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984, [citat 12.06.2019], disponibil: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=32204

sub aspect teoretico-normativ cu evoluarea eficienței practice a reglementării legislative a acesteia și formularea unor propuneri *de lege ferenda* orientate spre perfecționarea cadrului legal de incriminare a infracțiunii date.

Pentru realizarea acestui scop, au fost trasate următoarele obiective:

- analiza complexă teoretico-normativă a elementelor componente de infracțiune prevăzute la art.309 CP RM;
- identificarea curenților de reglementare normativă ce influențează negativ eficiența aplicării normei studiate;
- stabilirea criteriilor delimitării infracțiunii analizate de unele fapte infracționale conexe;
- realizarea unui studiu comparativ al legislației penale în materie de reglementare a infracțiunii de cînstrângere de a face declarații;
- formularea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ incriminator din art.309 CP RM.

Ipoteza cercetării este bazată pe presupunerea, conform căreia:

- infracțiunea de cînstrângere de a face declarații prevăzută la art.309 CP RM prezintă un potențial substanțial de eficientizare a cadrului normativ existent de reglementare a acesteia;
- aplicarea restrînsă a normei analizate în practica judiciară este condiționată inclusiv de unele curențe admise în formularea prevederilor legale ce stipulează răspunderea pentru infracțiunea de cînstrângere de a face declarații;
- forma actuală a normei penale nu acoperă în totalitate modalitățile posibile de săvârșire a infracțiunii de cînstrângere de a face declarații;
- cercul subiecților cînstrîngerii de a face declarații este mai larg și norma penală necesită a fi modificată la acest capitol cu prevederea cazului cînd infracțiunea de cînstrângere este săvârșită prin intermediari;
- victime ale infracțiunii de cînstrângere de a face declarații, pe lîngă participanții la proces prevăzuți expres în norma penală incriminatorie, mai pot fi și rudele acestora, la acest capitol norma necesită o completare, optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art.309 CP RM, versiunea finală a căreia va fi prezentată cu titlu *de lege ferenda* ulterior, în contextul corespunzător al lucrării, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În calitate de metode aplicate la realizarea scopului și a obiectivelor propuse au servit: metoda istorică, metoda logică, metoda sistemică, inducția și deducția, metoda sociologică ș.a. A fost utilizată pe larg metoda comparativă, prin a cărei aplicare au fost analizate legislațiile penale ale statelor străine având norme asemănătoare celor de la art.309 CP RM.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute își găsesc exprimare în faptul că prezintă o primă cercetare juridico-penală de genul dat a infracțiunii reglementate la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații”. Au fost studiate complex elementele componente respective de infracțiune cu formularea concluziilor asupra unor aspecte problematice în abordarea teoretico-normativă a acestora; au fost analizate similitudinile și determinate cu exactitate criteriile delimitării infracțiunii cercetate de alte fapte penale conexe; a fost realizat un studiu comparativ al reglementării infracțiunii în cauză în legislația altor state; au fost formulate propuneri *de lege ferenda* menite să eficientizeze cadrul legal care incriminează fapta de constrângere de a face declarații.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Actualul studiu prezintă importanță teoretică în calitate de suport științific în problema cercetată pentru reprezentanții cercurilor savante din țară și de peste hotare, pentru studenții facultăților de drept de toate nivelurile, precum și pentru practicieni. El poate servi drept fundament teoretic pentru corpul legiuitor din RM în procesul elaborării unor proiecte de legi de modificare și completare a cadrului normativ existent în domeniul cercetat.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. În scopul îmbunătățirii legislației în materia infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM, au fost motivate și formulate două propuneri de modificare a cadrului incriminator al infracțiunii de constrângere de a face declarații:

1) Completarea normei de la art.309 CP RM după cuvintele „interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora”.

2) Completarea textului legal al art.309 CP RM, lărgind cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând după sintagma „...de către judecător” continuarea „...sau orice persoană fizică, ce acționează cu acordul expres sau tacit al acestora”.

3) Se propune modificarea normei de la art.309 CP RM cu schimbarea titlului articolului, prin comasarea acesteia cu norma formulată la art.314 CP RM „Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte” într-o singură normă care să incrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie cele din urmă adevărate sau nu. Norma modificată va include elementele ambelor componente de infracțiune, iar în calitate de circumstanță agravantă va fi prevăzută circumstanța agravantă prevăzută azi la

art.314 CP RM: săvârșirea acțiunilor de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. Astfel, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu „Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal”, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, dar și alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate, să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art.314 CP RM „determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte” se va exclude.

Semnificația teoretică. Lucrarea constituie un suport științifico-metodologic semnificativ pentru doctrina juridico-penală, în special pentru perfecționarea în continuare în știința națională a dreptului penal a conceptului teoretico-normativ al infracțiunii analizate.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele obținute în urma studiului pot fi receptate în activitatea științifică; sunt utile procesului de instruire profesională juridică la toate nivelurile de studii, precum și în activitatea practică a instituțiilor de ocrotire a ordinii de drept; pot fi luate în considerare în procesul de legiferare.

Structura lucrării: Introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 169 de titluri, 158 de pagini text de bază, 1 anexă și 6 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări.

Cuvinte-cheie: constrângere, amenințare, acte ilegale, subiect special, declarații, acord de recunoaștere a vinovăției, intenție, delimitare, studiu comparat.

2. CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducerea** lucrării sunt abordate probleme generale, precum: actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, încadrarea temei în context inter-și transdisciplinar, scopul și obiectivele lucrării, sinteza metodologiei de cercetare și desigur justificarea metodelor de cercetare alese. Este indicată descrierea situației în domeniul de cercetare, noutatea științifică a rezultatelor obținute, rezultatele științifice principale înaintate spre susținere, problema științifică importantă de cercetare, însemnătatea teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1 - Analiza situației în știința dreptului penal privind răspunderea pentru constrângerea de a face declarații** – este efectuată analiza materialelor științifice axate pe tema tezei publicate în Republica Moldova, precum și în alte state. Analiza a fost efectuată în funcție de etapa publicării acestora și problemele abordate în conținut.

Au fost investigate lucrările autorilor naționali: S.Brînza, V. Stati, Gh. Ulianoschi, I. Macari, A.Barbăneagră, Al. Borodac, M. Poalelungi, Ig. Dolea, T. Vîzdoagă, Gh. Pavliuc; internaționali - Л.В Лобанова, А.С Горелик, Ю.И Бунева, А.А. Жижиленко, М.Н. Голоднюк, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев, Н.С. Таганцев, И.Я. Фойницкий, И.С. Власов, В.К. Глистин, В.И. Динека, В.Д. Иванов, Т.В. Кондрашова, Л.И. Кулешова, В.П. Малков, Ш.С. Рашковская, С.И. Тихенко, И.М. Тяжкова (*Federația Rusă*); Мельниченко М.И (*Украина*), . Loghin, T. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroii, V.Dobrinouiu, N. Conea, V. Dongoroz, M. Oprea, S.Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iiiescu, C. Bulai, V. Roșca, I. Pascu, V. Lazăr, B. Bîrzu (*România*), Yves Mayaud, Guy Durandin (*Franța*). Ca rezultat al cercetării mai multor accepțiuni doctrinare evocate în legătură cu infracțiunea de constrângere de a face declarații, au fost invocate problemele teoretico-practice existente la etapa actuală în legătură cu aplicarea prevederilor art.309 CP RM, au fost determinate punctele slabe ale normei și propuse soluții de înlăturare a acestora.

Una din primele caracteristici juridico-penale a elementelor componente de infracțiune, însoțită de exemplificarea amplă a elementelor și semnelor constitutive obiective și subiective, stabilite de legea penală, care stipulează fapta de constrângere de a face declarații, este realizată de doctrinarii autohtoni S. Brînză și V. Stati, care au elaborat manualul de *Drept penal. Partea specială*, în două volume, editat în anul 2011. În prezenta lucrare, găsim o caracteristică generală a elementelor componente de infracțiuni, o exemplificare amplă a elementelor și semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, care califică fapta de constrângere de a face declarații până la modificarea Codului penal prin Legea nr.252⁷ din 08.11.2012, atunci când

⁷ *Legea nr.252 din 08-11-2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, publicat în Monitorul Oficial nr.263-269 art.855, 21.12.2012.

infracțiunea de constrângere de a face declarații era incriminată într-o variantă-tip și într-o variantă agravantă.⁸

Ulterior, în 2015, doctrinarii S. Brînza și V. Stati în lucrarea *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol.II. Chișinău 2015 prezintă o caracteristică minuțioasă a elementelor componente de infracțiuni prevăzută la art.309 CP RM în redacția ulterioară a modificărilor legii penale din 2002. Autorii debutează în analiză cu concepții ce țin de obiectul juridic special al infracțiunii, se referă la caracterul complex al acestuia, considerându-l alcătuit din *obiectul juridic principal* - relațiile sociale privind contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, și *obiectul juridic secundar* - relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Cât despre latura obiectivă a infracțiunii analizate, autorii menționează cazurile când faptele ilegale nu atrag răspunderea conform art.309 CP RM. Acestea sunt: 1) constrângerea persoanei la eschivarea de la depunerea declarațiilor; 2) constrângerea expertului la eschivarea de la formularea concluziilor sau declarațiilor; 3) constrângerea traducătorului ori a interpretului la eschivarea de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor.

Un alt autor autohton care elucidează în materialele sale științifice probleme referitor la calificarea infracțiunii de constrângere de a face declarații este I. Macari, care a publicat în anul 2003 manualul *Drept penal al R.M. Partea specială*. Savantul consideră că, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, constrângerea se manifestă prin „provocarea la interogatori, falsificarea dovezilor, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, promisiunile false de a clasa dosarul penal, de a schimba măsura de pedeapsă, de a permite întrevăderea cu membrii familiei și rudele, de a permite primirea coletelor etc.”. Ca acte ilegale, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, autorul consideră și „supunerea celui interogat hipnozei, constrângerea acestuia de a folosi mijloace narcotice, alcoolul etc.”.

La analiza juridico-penală a infracțiunii de constrângere de a face declarații, se referă și Alexandru Borodac în *Manual de drept penal, Partea specială* (Chișinău, 2004). În lucrarea respectivă, autorul debutează cu caracteristicile laturei obiective și ale victimei, enumerând persoanele ce pot fi victime ale infracțiunii analizate. Ulterior, definind noțiunile de constrângere, amenințare, alte acte ilegale, notând și particularitățile acestora. De exemplu, referitor la alte acte ilegale de constrângere, autorul subliniază că se înțelege audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală sau pe timpul nopții, insultarea sau umilirea martorului, obținerea unei concedieri de la lucru, obținerea arestării, lipsirea de întrevăderi, prezentarea unor declarații

⁸ Jenunchi, E. Infracțiunea de constrângere de a face declarații în abordarea savanților din Republica Moldova. In : *Revista Națională de Drept, Nr. 7-9 (237-239)/ 2020*, p.93-101. CZU 343.435:001(478).

false ale altor persoane etc. Dintre aceste acte face parte și hipnoza, administrarea substanțelor narcotice, influența extrasenzorială etc.⁹

O contribuție remarcabilă la doctrina națională aduce savantul Gheorghe Ulianovschi, dr. în drept, conf.univ., prin publicarea unui șir de lucrări științifice referitoare la infracțiunile care împiedică îndeplinirea justiției, în general, și la constrângerea de a face declarații, în particular. Lucrarea publicată în anul 1999 *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției* prezintă un interes deosebit. Pe lângă faptul că savantul, în lucrarea respectivă oferă o clasificare a infracțiunilor care împiedică îndeplinirea justiției, de menționat sunt și aspectele generale și comune ale infracțiunilor de acest tip, invocate de doctrinar. Obiectul juridic general este abordat ca fiind unic pentru toate infracțiunile care împiedică îndeplinirea justiției și alcătuit din ansamblul de valori și relații sociale apărute prin normele Părții speciale ale Codului penal. Obiectul generic al infracțiunilor date este alcătuit, conform opiniei autorului, din valorile și relațiile sociale privitoare la buna îndeplinire a justiției. Subscriem acestei definiții, deoarece, după cum remarcă și autorul în lucrarea respectivă, referitor la obiectul generic al infracțiunilor care împiedică îndeplinirea justiției, s-au conturat mai multe puncte de vedere, având în vedere faptul că noțiunea de justiție a fost analizată de către doctrinari atât în sens restrâns cât și în sens larg. În această ipoteză suntem parte a punctului de vedere al savanților V. Cușnir și A. Doga, care susțin: „pentru excluderea unei interpretări largi a noțiunii de justiție, care, după cum reiese din prezentările anterioare, contravine prevederilor constituționale stipulate la art.114 din Constituția Republicii Moldova, *de lege ferenda* propunem reformularea Capitolului XIV din partea specială a Codului penal din „Infracțiuni contra justiției” în „Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției”. Din această intitulare ar rezulta că infracțiunile în cauză nu atentează în exclusivitate la relațiile sociale condiționate de activitatea jurisdicțională realizată de către instanțele judecătorești, ci și la relațiile sociale ce țin de activitatea celorlalte instituții implicate în cazul de îndeplinire a justiției”¹⁰.

Remarcăm că studierii obiectului generic și specific ale grupului de infracțiuni din care face parte și constrângerea de a face declarații, permite nu numai înțelegerea prevederilor acestei norme, ci și elaborarea unor propuneri pentru perfecționarea în continuare a părții speciale a Codului penal¹¹.

Considerăm că atunci când în activitatea organului de urmărire penală, procuraturii sau instanței de judecată, se săvârșesc infracțiuni care aduc atingeri nemijlocit procesului îndeplinirii justiției, atunci este justificată apartenența acestora în grupul infracțiunilor care împiedică îndeplinirea

⁹ Borodac, Al. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004, p.456. ISBN: 9975-9788-7-8.

¹⁰ Cușnir, V., Doga, A. Reflecții asupra noțiunii de justiție ca valoare socială protejată de normele juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*, nr.12/2013, p.18.

¹¹ Jenunchi, E. Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații. În *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*, 2019, nr.4.

justiției. Căci da, după cum menționează și savantul Gh. Ulianovschi., în lucrarea respectivă, în rândul acestor organe judiciare se săvârșesc și alte tipuri de infracțiuni, cum ar fi de exemplu luarea de mită, însă legiuitorul a inclus în capitolul dat anume infracțiunile care aduc atingere nemijlocit procesului înfăptuirii justiției¹².

Savantul Gheorghe Ulianovschi publică în coautorat cu Ion Curmei un șir de articole științifice referitoare la cele mai diverse aspecte ale caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În ediția nr. 1(183) / 2016 a Revistei Naționale de Drept, în care autorii publică articolul cu titlul „Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații”, investigatorii fac referire la latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM, care, în opinia acestora, constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă, întrucât latura obiectivă constituie manifestarea exterioară a faptei infracționale¹³.

Aceiași autori în publicația cu titlul „Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații” din nr. 2(186) al Revistei Naționale de Drept din 2016, se referă la subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. Cercetătorii sunt de părerea că legislatorul din RM a redus în mod semnificativ această formulare, neprevăzând recunoașterea ca subiect al constrângerii de a face declarații a unei persoane care acționează în calitate oficială, precum și a unei persoane private care acționează la inițiativa unui funcționar¹⁴. Considerăm abordarea în cauză motivată și susținem propunerea de a adera la acest concept și de a include în dispoziția infracțiunii de constrângere de a face declarații, în calitate de subiect activ, orice persoană fizică, pasibilă de răspundere penală, care acționează cu acordul, la îndemnul, instigatorului sau a persoanei care efectuează urmărirea penală.

Autorii Mihai Poalelungi, Igor Dolea, Tatiana Vîzdoagă și alți autori, în lucrarea *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, au specificat că „în cazul în care constrângerea exercitată asupra victimei nu adoptă forma torturii, fapta nu va putea fi calificată în baza alin.(3) art.166¹ CP RM. Astfel, în ipoteza când persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul: 1) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima (în sens procesual), partea vătămată, martorul, partea civilă sau partea civilmente responsabilă să facă declarații; 2) constrânge prin amenințare sau prin alte acte

¹² Ulianovschi, Gh. *Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău 1999, p.11. ISBN: 9975-9564-4-4.

¹³ Ulianovschi, Gh., Curmei, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, nr.1(183)/2016, p.2, ISSN 1811-0770.

¹⁴ Ulianovschi, Gh., Curmei, I. Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, nr.2(184)/2016, p.29. ISSN 1811-0770.

ilegale bănuitul, învinuitul sau inculpatul să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției; 3) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale expertul să facă concluzia; 4) constrânge prin amenințare sau prin alte acte ilegale traducătorul sau interpretul să facă o traducere sau o interpretare incorectă, - răspunderea se va aplica nu în baza alin.(3) art.166¹ CP RM, dar conform art.309 CP RM¹⁵.

În contextul analizei întreprinse prezintă interes articolul „Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale” al autorului Ghenadie Pavliuc, judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, ca un exemplu de coroborare eficientă a abordărilor doctrinare și aspectelor practice ale aplicării normei ce stipulează răspunderea penală pentru infracțiunea analizată. Acesta menționează că tehnicile și tacticile psihologice în efectuarea audierii n-ar trebui să excludă libertatea de voință și ar trebui utilizate în strictă conformitate cu normele procedurale. Hipnoza, înșelăciunea și coruperea sunt tipuri de influențare psihologică ilegală asupra persoanei audiate. În art. 309 Cod penal al Republicii Moldova („Constrângerea de a face declarații”) astfel de acte nu sunt menționate. Autorul propune legislatorului ca în acest articol expresia „constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale” să fie înlocuită prin expresia „influențarea ilegală asupra persoanei, prin amenințare sau prin alte acte”¹⁶.

Nemijlocit la cercetarea elementelor componenței infracțiunii de constrângere de a face declarații se referă *Comentariul Codului penal al RM*, elaborat de către un grup de cercetători, din care fac parte Gheorghe Alecu, Viorel Berliba, Vitalie Budeci ș.a., și editat sub redacția savantului Alexei Barbăneagră. Această lucrare prezintă interes deosebit în ceea ce ține de definirea „*altor acte ilegale de constrângere*”, în sensul că acestea ar putea fi considerate audierea bănuitului sau a învinuitului în stare de oboseală sau în timpul nopții, insultarea și umilirea martorului, cu scopul determinării lor la depunerea declarațiilor¹⁷. De asemenea, în lucrarea analizată, autorii se referă la forma de participare în cazul constrângerii de a face declarații și susțin că infracțiunea prevăzută la art.309 CP RM poate fi săvârșită cu participare în formă simplă sau complexă. Pentru existența participăției simple – coautoratul - este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, iar în cazul participăției complexe organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană¹⁸.

¹⁵ Poalelungi, M. ș.a., *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Ed.I. Chișinău: S.n., 2013, p.593. ISBN: 978-9975-53-231-0.

¹⁶ Pavliuc, Gh. Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale. B: *Актуальные научные исследования в современном мире* ISCIENCE.IN.UA__ Выпуск 1(45) ч. 1 ISSN 2524-0986 116, УДК 343.14:343.985.2:343(478), с.116.

¹⁷ Barbăneagră, A., ș.a., *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*, Nr.985-XV din 18.04.2002, în Monitorul Oficial al RM nr.72-74/195 din 14.04.2009, p. 676. ISBN: 978-9975-105-20-0.

¹⁸ *Ibidem*.

Doctrina internațională înglobează un spectru mai larg de lucrări științifice privind infracțiunea de constrângere de a face declarații, așa cum este reglementată aceasta în legea penală a altor state. Lideri la acest capitol sunt statele CSI și, în primul rând, Federația Rusă.

Referindu-ne la aspecte generale în materie de infracțiuni împotriva justiției, este remarcabilă lucrarea lui А.Чучаев *Преступления против правосудия* (1997) în care autorul, debutând cu o caracteristică generală a acestui grup de infracțiuni, susține că legea penală protejează nu toate tipurile de activități ale organelor ce contribuie la înfăptuirea justiției, ci doar activitățile care vizează direct îndeplinirea sarcinilor și a obiectivelor justiției. Savantul definește *amenințarea* ca fiind o metodă de constrângere psihologică, cu scop de a influența persoana interogată sau expertul iar *șantajul* ca fiind una dintre formele de amenințare, exprimată în intimidarea cu ceva pentru a crea o situație sub influența căreia persoanele specificate în lege sunt obligate să depună mărturie, sau să-și dea o opinie (de exemplu, amenințarea de a spune soțului informații nedorite despre comportamentul victimei etc.)¹⁹.

Autorii ruși А.С. Горелик și Л.В Лобанова sunt cei care manifestă interes științific deosebit față de infracțiunile împotriva justiției. În lucrarea *Преступления против правосудия* aceștia fac referire la multe caracteristici specifice infracțiunii analizate, determină elementele și semnele componentei de infracțiune, precum și acordă o atenție sporită gravității faptei infracționale, susținând că, în viața reală, constrângerea de a face declarații este mult mai des întâlnită decât este reflectat în statisticile oficiale²⁰. Relevantă este abordarea autorilor referitoare la cercul de persoane împotriva cărora sunt îndreptate acțiunile de constrângere, acestea pot fi aplicate nu numai direct participanților la proces, ci și altor persoane, pentru a-i influența (rudele învinutului etc.), iar în art. 302 din CP FR nu există nicio indicație directă cui ar trebui să-i fie vizate amenințările (precum șantajul și alte acțiuni ilegale).

O serie de definiții ale altor acțiuni ilegale au fost propuse în literatura de specialitate rusă. Cel mai larg concept a fost formulat de В. П. Малков, care clasifică orice acțiuni imorale și ilegale ale persoanei ce efectuează audierea în legătură cu interogatul ca fiind acte ilegale pentru a obține informații relevante de la el²¹. Л.В. Лобанова se referă la ele, în primul rând, ca forme de comportament care sunt direct interzise prin lege (tortură, violență, alte forme de tratament inuman sau degradant) și în al doilea rând, orice restricție a drepturilor și libertăților interogatului²². Ю. И. Кулешов este de acord cu aceste prevederi doar parțial. Fără îndoială, metodele de influență

¹⁹ Чучаев, А. И. *Преступления против правосудия*. Ульяновск: Дом печати, 1997, с. 34. ISBN 5-900153-24-х.

²⁰ Curmei, I., Guțan, V. Abordarea infracțiunii de constrângere de a face declarații peste hotarele Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5(187) / 2016 / ISSN 1811-0770, p.54.

²¹ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть, Под общ ред. Ю. И. Скуратова и В. М. Лебедева. Москва. 1996. с. 475. ISBN: 5-86-225-645-8.

²² Лобанова, Л.В., *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*. Волгоград 1999. с. 110.

permise sunt expres prevăzute de lege (legea procesual-penală în cazul dat). Orice încălcare a acestor prevederi duce la obținerea probelor pe căi ilegale. Cu toate acestea, atare lucru nu înseamnă că a avut loc constrângerea. O astfel de încălcare a legislației procesual penale va avea loc, atunci când metodele de influență utilizate limitează sau exclud complet libertatea de exprimare a voinței persoanei audiate.

Din abordările doctrinare ale savanților din Ucraina menționăm pe cele ale lui Мельниченко М.И., făcute în articolul științific cu titlul „Constrângerea de a face declarații ca act social periculos componente de infracțiune prevăzută la art. 343 Cod penal al Ucrainei”. Autorul demarează în lucrarea respectivă cu prevederile constituționale și penale referitoare la acest subiect, după care definește noțiunile ce se regăsesc în norma penală, precum cuvântul „constrângere” - provine de la verbul „a forța” și înseamnă „a forța să se facă ceva, forța de a induce ceva”²³, după care reflectă opiniile altor autori referitor la termenul de constrângere.

În legislația penală română, ca și în cea națională, infracțiunea de constrângere de a face declarații este o infracțiune nouă, fiind deocamdată în lipsă de materiale științifice care să abordeze exclusiv acest subiect. Actualmente, în Codul penal Român (Legea nr.286 din 17 iulie 2009), acțiunile de constrângere în scop de a obține declarații sunt incriminate în art.272 „Influențarea declarațiilor”, o incriminare nouă ce pornește de la reglementarea infracțiunii de încercare de determinare a mărturiei mincinoase stipulată în Codul penal al României din anul 1969. În ceea ce ține de doctrina română, ne vom referi la savanții ce au abordat subiecte referitoare la infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă, cât și de influențarea declarațiilor.

Vom debuta cu lucrarea doctinarilor Octavian Loghin și Tudorel Toader *Drept penal român. Partea specială*, 2001. Vom remarca formularea deosebită a normei respective, aceasta prevăzând corupția ca modalitate de săvârșire a infracțiunii analizate. Autorii se referă la acțiunea ce constă în încercarea de a determina o persoană să dea declarații mincinoase sau să facă o expertiză sau interpretare incorectă, pentru a realiza elementul material al infracțiunii, trebuie să fie efectuată prin constrângere sau corupere, constrângerea poate fi manifestată fizic sau moral, adică prin aplicarea violenței sau prin amenințare. Corupția se poate realiza prin oferirea sau promiterea de bani, daruri sau alte foloase, indiferent dacă acestea au fost sau nu acceptate. Cât despre subiect, autorii susțin că infracțiunea poate fi săvârșită de orice persoană, nu există o limitare legală în această privință, iar participația penală este posibilă sub oricare dintre formele sale²⁴.

²³ Мельниченко, М.И., аспирант Национальной академии прокуратуры Украины, первый зам. прокурора Подольского р-на г. Киева, *Принуждение давать показания как общественно опасное действие состава преступления, предусмотренного ст. 343 Уголовного кодекса Украины*, с. 88, [citat la 04.09.2019], disponibil <http://mopi.bakuvirtual.net/wp-content/uploads/2014/03/pdf>

²⁴ Loghin, O., Toader, T. *Drept penal român. Partea specială*. Ediția a IV-a, revăzută și adăugită. București: „Șansa” S.R.L., 2001. p.434.

Aceeași autori, în lucrarea *Drept penal român. Partea specială*, redacția din 1999, vorbesc despre momentul consumării ca fiind momentul în care făptuitorul încearcă, prin constrângere sau corupere, să determine o persoană să dea declarații mincinoase ori să facă o expertiză sau interpretare incorectă într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză, în care se ascultă martori sau se folosesc experți sau interpreți. În cazul în care făptuitorul repetă încercarea sa, la intervale diferite de timp, prin constrângere sau corupere, asupra aceleiași persoane, dar în executarea aceleiași rezoluții, infracțiunea se prezintă în formă continuată de săvârșire, epuizându-se în momentul săvârșirii ultimei încercări²⁵.

La materia ce ține de subiectul infracțiunii analizate se referă și autorii Gh. Nistoreanu și Al. Boroî în lucrarea *Drept penal. Partea specială* (2002), în care se relevă că subiect activ al infracțiunii date poate fi orice persoană însă, de regulă, această infracțiune se săvârșește de o persoană care are calitate de parte în proces. Ca subiect pasiv principal este menționat statul, ca titular al valorii sociale „înfăptuirea justiției”, iar ca subiect pasiv secundar, persoana chemată în proces în calitate de martor, expert sau interpret și care suportă acțiunea de constrângere sau corupere desfășurată de subiectul activ²⁶. De aceeași părere sunt și autorii V. Dobrinioiu și N. Conea în lucrarea *Drept penal. Partea specială* (2000)²⁷, însă în lucrarea autorilor români V. Dongoroz, S.Kahane, I.Oancea, R.Stănoiu, I.Fodor, N.Iliescu, C.Bulai, V.Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, se susține că infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă nu poate avea și un subiect pasiv secundar, deoarece condiția principală a existenței infracțiunii date este ca încercarea să nu fi reușit.²⁸ În așa mod se exprimă și autorii români I. Pascu și V. Lazăr în manualul *Drept penal, Partea specială*, 2003, unde menționează că, ca infracțiunea să subziste, este necesar ca acțiunea făptuitorului să se limiteze doar la o încercare de determinare a mărturiei mincinoase²⁹.

Un interes aparte prezintă studiul autorului Bogdan Bîrzu publicat în *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, din motiv că în această publicație este analizată anume infracțiunea de influențare a declarațiilor. Cercetătorul demarează investigația cu elementul de noutate al acestei infracțiuni în legea penală română, realizând un studiu comparativ al versiunii legislative a normei vechi și a celei actuale ce incriminează infracțiunea analizată. Astfel, în ceea ce ține de elementele de noutate pe care le aduce noua incriminare, autorul a apreciat că, sub aspectul laturii obiective,

²⁵ Loghin, O., Toader, T. *Drept penal român. Partea specială*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: „Șansa” S.R.L. 1999. p.386. ISBN 973-9167-88-8.

²⁶ Nistoreanu, Gh., Boroî, A. *Drept penal. Partea specială*. Ed.II. București: ALL Beck 2002. p.311. ISBN 973-655-182-2.

²⁷ Dobrinioiu, V., Conea, N. *Drept penal. Partea specială*. Vol.II. Teorie și practică judiciară. București: Lumina Lex 2000. p.169. ISBN 973-588-281-7.

²⁸ Dongoroz, V., ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Vol.I. București: ALL Beck. 2003. p.192.

²⁹ Pascu, I., Lazăr, V. *Drept penal. Partea specială*. București: Lumina Lex. 2003, p.390.

conținutul normei de incriminare se poate realiza prin două acțiuni prevăzute alternativ, respectiv încercarea de a determina sau determinarea, în timp ce în Codul penal din 1969 se sancționa, în conformitate cu art. 261, doar încercarea de a determina mărturia mincinoasă; a fost adusă în conținutul infracțiunii prevăzute de art. 272 CP Rom. și instigarea la mărturia mincinoasă, faptă ce nu va mai fi sancționată ca o formă de participație, iar pe lângă cele două modalități de realizare a elementului material, constrângerea și coruperea, a fost reglementată și o altă modalitate cu o sferă relativ determinată, fiind vorba de o „faptă cu efect vădit intimidant”, față de expresia „orice alt mijloc de constrângere”, ce este utilizată de Codul penal din 1969 în conținutul art. 261. De asemenea, a fost extinsă sfera persoanelor asupra cărora se pot exercita acțiunile ce fac parte din elementul material al infracțiunii, aspecte pe care le vom dezvolta cu ocazia analizei subiectului pasiv al infracțiunii, iar conduita pe care subiectul activ urmărește să o obțină de la persoana supusă constrângerii, coruperii sau altei fapte cu efect vădit intimidant a fost mult extinsă, cuprinzând mai multe aspecte ce vor să acopere un câmp mai vast al activității organelor judiciare³⁰.

Dacă e să ne referim la elementul material a laturii obiective al infracțiunii de influențare a declarațiilor, după părerea autorului, acesta se realizează prin două acțiuni alternative, care constau în încercarea de a determina sau determinarea unei persoane să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Cu referire la această opinie, mai mulți doctrinari români, în *Explicațiile Noului Cod penal*, menționează că în acest caz încercarea de a determina „există atunci când persoana față de care sunt exercitate actele de corupere, constrângere sau orice altă faptă cu efect vădit intimidant, respingând solicitarea făptuitorului, nu ia hotărârea de a nu sesiza organele de urmărire penală, de a nu da declarații, de a retrage declarațiile date, de a da declarații mincinoase ori de a nu prezenta probele, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară”³¹.

Maria Oprea în lucrarea *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției* subliniază că pentru întregirea laturii obiective este necesar ca încercarea de a determina sau determinarea, privite ca acțiuni alternative prin care se realizează elementul material al laturii obiective, să se realizeze în anumite condiții, de această dată expres prevăzute în textul de incriminare. Aceste condiții sunt în esența lor și modalități concrete de realizare a acțiunii incriminate și capătă rolul de cerințe esențiale. Reținem că fără constatarea existenței a cel puțin una din cerințele esențiale

³⁰ Bîrzu, B. Influențarea declarațiilor în dreptul penal român-conținutul constitutiv. *Acta Universitatis George Bacovia*. Juridica. Volume 7. Issue 1/2018. [citat 01.02.2019], disponibil: <http://juridica.ugb.ro/>.

³¹ Antoniu, G., ș.a., *Explicațiile Noului Cod penal*. Vol. IV, art. 257-366. București: Ed. Universul Juridic. 2016. p. 105. ISBN: 978-606-673-341-0

menționate expres de legiuitor, fapta nu îndeplinește condițiile de tipicitate obiectivă a infracțiunii examinate ³².

Doctrinarii din țările europene au abordat subiectul infracțiunilor contra justiției încă în secolul trecut. Sub aspect istoric, lucrarea remarcabilului profesor austriac și german Franz von Liszt Manual de drept penal. Partea generală, în care autorul releva, la timpul său, că „mișcarea politică de la mijlocul secolului nostru a chemat la viață noi dispoziții penale pentru protecția dreptului cetățeanului împotriva posibilelor încălcări ale administrației de stat”. Explicând motivele apariției normelor penale privind responsabilitatea oficialilor, autorul arată că disciplina sancțiunilor împotriva funcționarilor publici este în mod clar insuficientă, deoarece aceștia, încălcând obligațiile lor, în același timp încalcă și dreptul legal al unei persoane, iar în acest caz, întreaga comunitate este în pericol³³.

În cele ce urmează ne vom referi la lucrarea profesorului Yves Mayaud din cadrul Universității Panthéon-Assas Paris II, care în anul 2008 editează un articol în exclusivitate referitor la art.434-15 din Codul penal Francez „folosirea de promisiuni, oferte, cadouri, presiuni, amenințări, acte de violență, manevre sau tertipuri în cadrul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție pentru a determina o altă persoană fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare, se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45.000 euro, chiar dacă mituirea nu este urmată de efect”³⁴. În prezenta lucrare este specificat că infracțiunea prevăzută la art.434-15 Cod penal Francez este o infracțiune împotriva administrării justiției, prin justiție fiind înțeles orice activitate jurisdicțională. Remarcabil este că autorul se referă și la dreptul la apărare prin prisma articolului dat, indicând că acesta nu interzice căutarea de dovezi și mărturii favorabile, cu condiția totuși să nu folosească mijloacele interzise de articolul 434-15: recurgerea la astfel de acțiuni înseamnă, fără îndoială, că depășește o apărare normală și echitabilă. De fapt, există o diferență foarte mare în imoralitatea subiectivă între „a minți” și „a te apăra” - ceea ce nu este condamnabil din partea unui acuzat sau inculpat - și exercită o presiune violentă sau neloyală pentru a obține de la terți mărturii inexacte, aceste părți terțe ar fi ele însele urmărite sau condamnate.³⁵

Dacă ne referim la doctrinarii francezi, nu putem trece cu vederea de Guy Durandin care în lucrarea sa „*Les fondements du mensonge*” face referire la caracterul „fals” al declarațiilor produse

³² Oprea, M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Ed. Universul Juridic. 2015. p. 126-127.

³³ Франц фон Лист. *Учебник уголовного права:(Особенная часть)*. Разрешенный автором. Перевод с 12 и 13 переработанного издания Ф.Еляшевича. Москва. 1905, с.30ю

³⁴ Code pénal, Section 2 : Des entraves à l'exercice de la justice (Articles 434-7-1 à 434-23), Version en vigueur au 01 janvier 2002, [citată : 10.10.2019], disponibil :

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2002-01-01/

³⁵ Mayaud, Y. *JurisClasseur Pénal Code* , Art. 434-15, Date du fascicule : 10 Janvier 2008, [citată : 10.09.2019], disponibil : https://www.icc-cpi.int/RelatedRecords/CR2016_03634.PDF

sau care urmează să fie produse, remarcând că constrângerea presupune întotdeauna voința și conștiința de a înșela dreptatea prin intervenția martorului. De asemenea, doctrinarul menționează că procedeele enumerarea în legea penală franceză și mijloacele de subordonare care apar în ea sunt în principiu de interpretare strictă „o enumerare, oricât de extinsă ar fi, este limitativă și pot rezulta restricții în prevederile legii”. Este încă necesar ca termenii prevăzuți în legea penală să fie înșiși înțeleși în mod restrâns, căci din cauza sensului foarte extins, chiar imprecis, pentru unele dintre expresii folosite, se înțelege eronat sensul normei penale³⁶.

În **Capitolul 2- Elementele constitutive obiective ale infracțiunii prevăzută la art.309 CP RM-** au fost evidențiate caracteristicile obiectului și ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații.

Infracțiunile contra justiției au fost incriminate din cele mai vechi timpuri. Pravila lui V. Lupu prevedea amendă judiciară, mutilare și pedepse corporale pentru limbă strâmbă, urice strâmbe, calpuzania, falsificarea peceților. După mărturiile misionarului Basetti, care s-a aflat în Moldova în 1642, o femeie care a depus mărturii false a fost pedepsită cu 115 lovituri cu bățul. Un document din 1699 menționează că pentru mărturie falsă se plătea amendă, amenda era plătită de cel în folosul cui au fost depuse mărturiile. Pentru abuzul de putere, care era socotit ca delict civil, vinovatul era impus să restituie paguba³⁷. La etapa actuală, infracțiunile contra justiției sunt sistematizate în capitol separat al Codului penal, la baza acestei sistematizări au stat anumite criterii, precum obiectul juridic generic.

Pe lângă faptul că statul de drept ca stat care garantează realizarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului, exprimă însăși esența statului de drept, prioritatea ei incontestabilă constă în accesibilitatea pentru conștiința juridică a fiecărui cetățean³⁸.

Inițial, în doctrina națională obiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații a fost caracterizat ca fiind format din relații sociale cu privire la activitatea organelor de urmărire penală în condițiile legii - *obiectul juridic special*, iar *obiectul juridic secundar* - totalitatea relațiilor sociale cu privire la libertatea individuală și siguranța persoanei³⁹. Ulterior, doctrinarii S. Brînză și V. Stati în *Tratat de drept penal. Partea specială*, fac referire la faptul că *obiectul juridic special* al infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM are un caracter multiplu: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund

³⁶ Durandin, G., *Les fondements du mensonge*: Flammarion. Nouvelle bibliothèque scientifique. Paris, 1972 De la difficulté à mentir, étude phénoménologique et expérimentale, 1977 : éd. Nauwelaerts, Publication de la Sorbonne, p.293.

³⁷ Coptileț, V., Aramă, E., *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2015. p.87. ISBN 978-9975-71-259-0.

³⁸ Grecu, R., Avornic, Gh., Constantin Stere despre statul de drept. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 4(103), p. 19, ISSN 1811-0770.

³⁹ Brînză, S., ș.a. *Drept penal*. Vol.II. Chișinău, 2005, p.606, ISBN 9975-79-324-X

cu voința lor; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică/morală, integritatea corporală sau sănătatea persoanei⁴⁰.

S-a demonstrat că ocazional, prin comiterea constrângerii de a face declarații se poate aduce atingere corpului persoanei, în acest caz infracțiunea va avea un obiect material. Existența acestuia presupune contactul cu corpul unei persoane, însă este necesar ca acțiunile îndreptate spre corpul subiectului pasiv nu trebuie să îmbrace formele torturii, tratamentului inuman sau degradant.

Se evocă necesitatea lărgirii cercului de persoane ce pot fi victime ale infracțiunii de constrângere. Pe lângă faptul că victima infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM este una din următoarele persoane: bănuیت, învinuit (adică făptașul după cum îl numesc doctrinarii naționali și care reprezintă figura centrală în orice proces penal⁴¹), victimă (în sens preprocesual) și partea vătămată, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret, rudele sau persoanele apropiate tot pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Considerăm oportun de a completa norma art.309 CP RM după cuvintele „interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”. În acest caz se va lua în vedere ca acțiunile ilegale îndreptate spre acest grup de persoane să aibă drept scop obținerea declarațiilor de la persoana audiată, în caz contrar, fapta nu va putea fi incriminată conform art.309 CP RM.

Cu referire la latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, infracțiune prevăzută la art.309 CP RM se subliniază că fapta prejudiciabilă este exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă; urmările prejudiciabile lipsind, întrucât infracțiunea analizată este una formală.⁴²

Autorul remarcă în calitate de modalități normative de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații: constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații sau de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției; constrângerea expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia; constrângerea traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau interpretare incorectă. În toate modalitățile, făptuitorul recurge la constrângere prin amenințare sau alte acte ilegale. De menționat că, în prezența primei sale modalități normative, acțiunea prejudiciabilă specificată la art.309 CP RM se poate concretiza nu doar în constrângerea de a face declarații, ci și în constrângerea persoanei de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției. Legislația

⁴⁰ Brînză, S., Stati, V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2011, p. 754, ISBN 978-9975-53-034-7.

⁴¹ Popovici, T., Echimciuc, Gh., Nulitatea relativă a declarațiilor bănuیتului, învinuitului și ale inculpatului. În: *Revista de studii interdisciplinare „C.Stere”*, nr.1(9)/2016, p.48.

⁴² Jenunchi, E. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. IN : *Актуальные Научные Исследования в Современном Мире*. ВЫПУСК 11(67) Часть 7 Ноябрь 2020 Г.

procesul penal național, în Capitolul III prevede procedura specială privind acordul de recunoaștere a vinovăției, definindu-l ca o tranzacție încheiată între procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, care și-a dat consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse reduse⁴³.

Se constată că majoritatea doctrinarilor naționali susțin că modalitățile de constrângere conform art.309 CP RM pot fi de două tipuri: amenințări și alte acte ilegale. La categoria amenințări pot fi incluse șantajul, provocarea fricii, amenințarea cu vătămări ale integrității corporale sau sănătății sau cu omorul etc., iar prin alte acte ilegale se are în vedere audierea bănuțitului sau învinuitului în stare de oboseală, insultarea martorului, atentarea la onoarea și demnitatea expertului etc.⁴⁴. Amenințarea și șantajul ca mod de săvârșire a constrângerii de a face declarații, prevăzute expres de legea penală, se întâlnesc deseori în legislația penală a statelor CSI⁴⁵.

Prin amenințare se înțelege câteva forme ale acesteia, precum: amenințarea cu violența, amenințarea cu divulgarea unor informații compromițătoare, amenințarea cu răpirea unei persoane, amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, amenințarea cu răpirea mijlocului de transport etc.⁴⁶. Prin întrebuințarea unor astfel de amenințări se înțelege folosirea de mijloace de constrângere psihice, de natură a provoca o stare de temere, sub stăpânirea căreia e atinsă libertatea psihică a persoanei amenințate.

Tot în conjunctura săvârșirii infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței este necesar a stabili „pragul minim de gravitate” care presupune o apreciere relativă prin esența sa, subiecții oficiali de aplicare la modul concret a legii penale urmează să se conducă de mai multe circumstanțe, care, luate în ansamblu, pot fi apreciate ca întrunind trăsăturile nivelului de gravitate. În special, aceste circumstanțe se referă la: intensitatea acțiunii sau inacțiunii de cauzare a unei dureri sau suferințe, fizice sau psihice, unei persoane; durata aplicării acestora; efectele faptei asupra fizicului și psihicului persoanei; mijloacele aplicabile; metoda de operare;

Referitor la semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prezintă interes doar timpul. Este necesar ca acțiunile de constrângere de a face declarații să aibă loc în cadrul unui proces penal.

A fost evidențiat că coruperea nu face parte din grupul „alte acțiuni ilegale”, aceasta fiind o faptă ilegală, însă la art. 309 CP RM se vorbește nu pur și simplu despre acțiuni ilegale, ci despre utilizarea acestora ca mijloc de constrângere de a face declarații. În cazul în care se va purcede la

⁴³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat : 05-11-2013 în *Monitorul Oficial* nr. 248-251 art. 699.

⁴⁴ Brînză, S., ș.a. *Op.cit.*, p.606.

⁴⁵ Jenunchi, E. Studiu comparativ al legislației privind răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații. În: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, Nr.4, 2019

⁴⁶ Brînză, S., Stati, V. *Op. cit.*, p.791.

corupere în scop de a constrânge persoana să facă declarație, vom fi în raportul dintre o parte și un întreg, iar acțiunile date urmează a fi calificate confirm art.325 CP RM.

Autorul enunță că hipnoza nu poate fi privită ca o metodă de constrângere pentru a obține declarații. Fără îndoială, într-o astfel de situație nu se poate pune problema utilizării rezultatelor hipnozei ca probe, dar, în același timp, utilizarea acesteia în timpul unei acțiuni de urmărire penală cu acordul persoanei audiate nu ar trebui considerată o infracțiune, deoarece nu are un semn de imperativitate. Consecința unor astfel de acțiuni, în opinia noastră, ar trebui să fie recunoașterea informațiilor obținute în acest mod ca neavând nicio valoare probatorie. Absența consimțământului persoanei audiate la hipnoză indică natura imperativă a acțiunilor și permite să se considere hipnoza ca fiind o constrângere. Relevantă la acest capitol este opinia doctrinarilor naționali S. Botnaru și E. Șaporda, care explică fenomenul hipnozei în legislația penală a RM atribuind hipnoză în noțiunea de „alt factor” care generează starea de neputință a victimei, concluzionând că în cazul infracțiunii comise asupra unei persoane hipnotizate, calificarea acesteia cu agravarea răspunderii pentru aflarea victimei în stare de neputință depinde de faptul în ce măsură psihicul victimei a fost influențat de hipnoză, lipsind-o de posibilitatea de a opune rezistență. Doar acea stare în care persoana a fost lipsită în totalitate de posibilitatea opunerii rezistenței poate agrava răspunderea penală⁴⁷.

Stabilirea corectă a relațiilor sociale la care atentează făptuitorul infracțiunii analizate accentuează nu crearea de obstacole în combaterea criminalității, ci apărarea necesară a drepturilor și intereselor fundamentale ale omului și cetățeanului împotriva unor astfel de încălcări grave din partea autorităților, care sunt inadmisibile, oricare ar fi condițiile și nu pot fi justificate prin niciun fel de scopuri social utile.

În **Capitolul 3 - Elementele constitutive subiective ale infracțiunii prevăzută la art.309 CP RM**- este efectuată analiza subiectului și a laturii subiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații.

Cu referire la subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații, menționăm că acesta deține anumite caracteristici speciale, ele fiind prevăzute direct în legea penală, limitând astfel cercul persoanelor care pot fi trase la răspundere penală conform normei penale analizate. Potrivit dispoziției normei legale stipulate la art.309 CP RM, subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații poate fi persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul. Activitatea procesual-penală practică a fiecărui subiect activ al procedurii judiciare (ofițer de urmărire penală, procuror, apărător, specialist, expert ș.a. este strict

⁴⁷ Botnaru, S., Șaporda, E., *Starea de hipnoză în dreptul penal substanțial al Republicii Moldova*, disponibil: <https://juridicemoldova.md/9652/starea-de-hipnoza-in-dreptul-penal-substantial-al-republicii-moldova.html>

reglementată de lege, obligându-i să activeze în limitele competenței lor și să rezolve un cerc anumit de sarcini.

S-a demonstrat că pe lângă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege (16 ani), pentru a fi tras la răspundere penală conform art.309 CP RM și responsabilității subiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații îi este înaintată condiția ca să posede nu doar maturitate intelectuală și volitivă, dar și maturitate ocupațională (profesională, funcțională). Actul de conduită a subiectului este caracterizată și, totodată, determinată de doi factori inerenti vieții psihice a persoanei: conștiința sau factorul intelectual și voința, sau factorul volitiv. Prezența acestor doi factori și specificul interacțiunii lor în geneza și realizarea actului de conduită socialmente periculos fiind determinante pentru existența vinovăției.

Tot în contextul subiectului concretizăm că pentru existența participației simple prevăzute la art.44 CP RM, adică a coautoratului, în cazul infracțiunii analizate, este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică în caz de coautorat este necesară prezența subiecților speciali. În cazul participației complexe - art.45 CP RM, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

Sușinem că orice persoană poate fi subiect al infracțiunii de constrângere de a face declarații, dacă acesta acționează cu consimțământul persoanei care constată infracțiunea, ofițerului de urmărire penală, procurorului sau judecătorului. Ca propunere *de lege ferenda* este completarea textului legal al art.309 CP RM, lărgind cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând orice persoană fizică, cu condiția că aceasta acționează cu acordul expres sau tacit al ofițerului de urmărire penală sau al persoanei care efectuează urmărirea penală.

Sub latura subiectivă, în știința dreptului penal, se înțelege atitudinea psihică a unei persoane față de fapta social periculoasă comisă de aceasta și consecințele survenite, activitatea psihică a unei persoane direct legată de săvârșirea unei infracțiuni⁴⁸. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin intenție directă, concluzia rezultând expres din prevederile art.309 CP RM. Conținutul laturii subiective nu se limitează la vinovăție, ci include și un scop - obiectivul urmărit de infractor prin săvârșirea acțiunii sau inacțiunii ce constituie elementul material al infracțiunii, și motivul infracțiunii - impulsul intern din care se naște decizia infracțională și, pe cale de consecință, punerea în executare a deciziei.⁴⁹

⁴⁸ Jenunchi, E. Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Științifică Internațională „Supremația Dreptului”*, Nr.1-2, 2020, p.172.

⁴⁹ Iustin, V., Elemente constitutive subiective ale infracțiunilor privind obiectele de proprietate industrială. În: *Intellectus*, Nr.4/2014, p.9

Printre formele scopului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații se numără: scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau interpretare incorectă).

Autorul enunță că pentru incriminarea conform art.309 CP RM, nu contează ce tip de declarații își dorește subiectul infracțiunii să obțină prin constrângere: adevărate sau false, este important ca acest lucru să se facă prin încălcarea legii, prin urmare, atât interesele justiției, cât și ale persoanei sunt încălcate.

Legiuitorul nu stipulează expres motive pentru comiterea infracțiunii de constrângere de a face declarații. Însă, în urma analizei efectuate, putem deduce că în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, motivul este cel mai des întâlnit este: carierist, interes egoist sau personal, dorința de a ascunde propria incapacitate de a investiga infracțiuni, de a găsi adevăratul vinovat, de a respecta termenele legale în cadrul urmăririi penale, dorința de a pedepsi „infractorul” dintr-un sentiment de răzbunare, ură etc.

O consecință logică la luarea deciziei de către făptuitor de a adopta un comportament infracțional, manifestat prin amenințări sau alte acte ilegale, poate fi condiționată și de alte motive interioare, cum ar fi ambiție, vanitate etc., însă acestea nu pot decât să influențeze individualizarea pedepsei penale.

În **Capitolul 4- Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de unele fapte penale conexe. Studiu comparativ al infracțiunii de constrângere de a face declarații în legislația penală a altor state.** Este efectuată o analiză comparativă, întrucât constrângerea de a face declarații are asemănare cu un șir de infracțiuni conexe și cu anumite norme de drept penal ce concurează între ele. Ea este asemănătoare, în primul rând, cu tortura, tratamentul inuman sau degradant (art.166¹ CP RM), cu cea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte (art. 314 CP RM) și cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM)⁵⁰.

⁵⁰ Jenunchi, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant. În: *Teoria și practica administrării publice*, conferință științifico-practică internațională, AAP, Chișinău 2018, p.568. ISBN 978-9975-3019-7-8

Obiectul juridic secundar în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații și infracțiunea de tortură, tratamentul inuman sau degradant este asemănător, fiind format din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Diferența dintre aceste infracțiuni făcând obiectul juridic principal, care este format din relațiile sociale cu privire la contribuirea la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor - în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații și relațiile sociale cu privire la demnitatea persoanei - în cazul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant. Semn de egalitate între aceste două infracțiuni poate fi pus în planul ce ține de urmările survenite în cazul comiterii acestora în contextul activității organelor de ocrotire a normelor de drept – este pusă la îndoială legitimitatea lor, se diminuează substanțial autoritatea puterii și credibilitatea cetățenilor în funcționarea corectă și echitabilă a acesteia.

Principala linie de demarcație între infracțiunea de constrângere de a face declarații și cea de tortură, tratament inuman sau degradant rezidă în faptul că, în cazul constrângerii de a face declarații, este necesar ca acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei trebuie să aparțină subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma torturii, tratamentului inuman sau degradant.

Delimitând infracțiunea prevăzută la art.309 CP RM de cea consemnată la art.166¹ CP RM, autorul relevă că victima infracțiunilor comparate poate să coincidă. Bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima (în sens procesual), partea vătămată, martorul ca potențiale victime cu calități speciale ale infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM sunt persoane supuse unor măsuri de constrângere având la bază exercițiul autorității publice, fapt caracteristic infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant. Victima infracțiunii prevăzute la art.166¹ CP RM poate fi nu doar persoana care se află sub arest sau care execută o pedeapsă privativă de libertate, ci și persoana reținută, percheziționată, adusă forțat, supusă unor măsuri de siguranță, supusă tratamentului psihiatric etc.

Comparând faptele penale menționate, autorul evidențiază că spre deosebire de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant, metodele de constrângere în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații sunt amenințarea și alte acte ilegale.

Este scoasă în relief concluzia că violența, drept caracteristică calificativă a constrângerii pentru a depune declarații, include orice impact asupra victimei: impact fizic direct asupra victimei; aducerea victimei într-o stare neajutorată împotriva voinței sale; modalități specifice de restricționare a libertății; impact psihotrop asupra victimei, care nu depășește „pragul minim de gravitate” ce o delimitează de violența aplicată în cadrul infracțiunii de tortură, tratament inuman sau degradant.

Subiectul torturii, tratamentului inuman sau degradant, spre deosebire de cel al infracțiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.

În ceea ce privește liniile de demarcație dintre infracțiunile prevăzute la art.309 CP RM și cea prevăzută la art.312 CP RM, menționăm că principala deosebire dintre acestea este termenul de „constrângere” stipulat în norma penală prevăzută la art.309 CP RM. Acesta având sensul de influențare asupra victimei, întrucât aceasta din urmă să fie lipsită de posibilitatea de a dirija acțiunile sale, iar în prezența posibilității de a dirija acțiunile de către martor sau de către partea vătămată, specialist sau expert, traducător sau interpret, fapta întrunește elementele infracțiunii prevăzută la art.312 CP RM. Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, în măsură egală, atentează atât la interesele organelor de urmărire penală, cât și asupra activității instanțelor de judecată. Semn de egalitate vom pune între *obiectul juridic secundar* al acestor infracțiuni fiind alcătuit din relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei.

În cercetarea comparativă a infracțiunilor prevăzute la art.309 și 314 CP RM este scoasă în relief principala deosebire dintre infracțiunile date: la calificarea faptei în baza art. 309, spre deosebire de art.314 CP RM, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate, la fel, nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. În cel din urmă caz, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face declarații numai mincinoase, ori a expertului de a face doar concluzii false. Însă, în legătură cu traducerile și interpretările, traducătorul sau interpretul, în cazul ambelor infracțiuni sunt constrânși de a face o traducere sau o interpretare incorectă.

În ceea ce ține de subiectul infracțiunii, o deosebire între aceste infracțiuni este că în cazul infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială, de unde deducem că în cazul în care aceste acțiuni ilegale de constrângere vor fi săvârșite de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau de judecător, va interveni răspunderea penală conform art.309 CP RM, și nu conform art.314 CP RM.⁵¹

Republica Moldova, de rând cu alte state europene, dar și cu cele din CSI, reglementează răspunderea penală pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații exclusiv în Codul penal, în Capitolul XIV „Infracțiuni contra justiției”. Analiza comparativă întreprinsă pune în

⁵¹ GRECU, R.; JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de depunere de declarații mincinoase, formularea de concluzii false, efectuarea de traduceri incorecte. In : *Revista Națională de Drept Nr. 7-9 (237-239)/ 2020*, p. 144-150. CZU 343.226.

evidență cu multă claritate similaritatea reglementărilor noastre naționale cu prevederile Codurilor penale ale țărilor din Comunitatea Statelor Independente, fapt ce se explică prin filiera comună - rusă de proveniență a normei respective în legile penale ale statelor date.

În consecutivitatea logică a propunerilor *de lege ferenda*, autorul înaintează propunerea de modificare a normei art.309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât normele prevăzute la art.314 și art.309 CP RM să fie comasate într-o singură normă care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, în urma comasării, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu „Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal”, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat, după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, dar și alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate, să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art.314 CP RM „determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte” se va exclude.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În cadrul investigației întreprinse am obținut următoarele **rezultate**:

1. Studiul exegezelor doctrinarilor autohtoni pune în relevanță un șir de probleme științifice ce țin de semnele obiective și subiective ale componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații.

2. În urma cercetării doctrinei străine referitoare la tema cercetării, au fost identificate unele abordări specifice ale unor probleme de ordin teoretic, cum ar fi invocarea șantajului ca formă de amenințare la care se recurge în procesul săvârșirii infracțiunii analizate, a corupției ca modalitate de săvârșire a infracțiunii date ș.a.

3. Delimitarea infracțiunii prevăzută la art.309 CP RM de unele fapte conexe amplasate în Capitolul XIV din Partea specială a Codului penal, precum și de alte fapte penale înglobate în alte capitole din Partea specială a Codului penal.

4. Realizarea studiului comparativ al legislației penale a unor state străine în materie ce vizează infracțiunea de constrângere de a face declarații.

5. Identificarea curenților legislative ce au impact negativ asupra eficienței practice a normei de incriminare a infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM.

6. Motivarea și formularea propunerilor *de lege ferenda* orientate spre perfecționarea cadrului incriminator prevăzut la art.309 CP RM.

7. Analiza în contextul abordării diverselor obiective ale cercetării a rezultatelor sondajului sociologic întreprins în procesul investigației.

Generalizând asupra cercetării efectuate, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1) Concepția științifică națională cât și internațională referitoare la răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații poate fi recunoscută ca fiind suficient elaborată. Relevante sunt lucrările doctrinarilor: S.Brînza, V. Stati, Gh. Ulianoschi, I. Macari, A.Barbăneagră, A. Borodac, M. Poalelungi, Ig. Dolea, T. Vîzdoagă, Gh. Pavliuc (Republica Moldova), Л.В. Лобанова, А.С. Горелик, Ю.И. Бунева, А.А. Жижиленко, М.Н. Голоднюк, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев (Federația Rusă), М.И. Мельниченко (Ucraina), О. Loghin, Т. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroî, V.Dobrinoiu, N. Conea, M. Oprea, B. Bîrzu (România), Y.Mayaud, G. Durandin (Franța), Franz von Liszt (Germania).

2) Ocazional, prin comiterea constrângerii de a face declarații se poate aduce atingere corpului persoanei, în acest caz infracțiunea va avea și obiect material.

3) Victima infracțiunii prevăzute la art.309 CP RM este una dintre persoane: bănuît, învinuit, victimă (în sens procesual) și partea vătămată, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret.

4) Rudele sau persoanele apropiate tot pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art.309 CP RM, versiunea finală a căreia va fi prezentată cu titlu *de lege ferenda* ulterior, în contextul corespunzător al lucrării, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

5) Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, infracțiune prevăzută la art.309 CP RM constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă; urmările prejudiciabile lipsesc, întrucât infracțiunea analizată este una formală.

6) Referitor la semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prezintă interes doar timpul. Este necesar ca acțiunile de constrângere de a face declarații să aibă loc în cadrul unui proces penal.

7) În legătură cu săvârșirea infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței, este necesar să fie stabilită prezența „pragului minim de gravitate”.

8) Pe lângă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege pentru a fi tras la răspundere penală conform art.309 CP RM, subiectului infracțiunii de constrângere de a face declarații îi este înaintată condiția ca să posede nu doar maturitate intelectuală și volitivă, dar și maturitate ocupațională (profesională, funcțională). Actul de conduită a subiectului este caracterizată și, totodată, determinată de doi factori inerenți vieții psihice a persoanei: conștiința sau factorul intelectual și voința sau factorul volitiv. Prezența acestor doi factori și specificul interacțiunii lor în geneza și realizarea actului de conduită socialmente periculos fiind determinante pentru existența vinovăției.

9) Pentru existența participației simple, adică a coautoratului, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații, este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică în caz de coautorat, este necesară prezența subiecților speciali. În cazul participației complexe - organizator, instigator sau complice, poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

10) Latura subiectivă a componentei infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin intenție directă, concluzia rezultând expres din prevederile art.309 CP RM.

11) Printre formele scopului special al infracțiunii de constrângere de a face declarații se numără: scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); scopul de a o face pe

victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau interpretare incorectă);

12) Infracțiunea de constrângere de a face declarații are unele similitudini și urmează a fi delimitată, în primul rând, cu tortura, tratamentul inuman sau degradant (art.166¹ CP RM), cu cea de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte (art. 314 CP RM) și cu declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM).

13) Linia de demarcație principală dintre infracțiunea de constrângere de a face declarații și cea de tortură, tratament inuman sau degradant este trasată de faptul că, la săvârșirea celei dintâi din infracțiunile în cauză, acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei se desfășoară asupra subiectului special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma torturii, tratamentului inuman sau degradant.

14) La calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate, la fel, nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. Aceasta este deosebirea principală dintre infracțiunea specificată la art. 309 CP RM și cea prevăzută la art. 314 CP RM.

15) În legătură cu subiectul infracțiunii, o deosebire între aceste infracțiuni este că în cazul infracțiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială.

Problema științifică actuală soluționată constă în aprofundarea conceptuală și perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infracțiunea de constrângere de a face declarații în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componenței de infracțiune analizate cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și elaborarea unui șir de concluzii și propuneri, inclusiv *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească textul incriminator existent în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

1) În scopul eficientizării aplicării normei prevăzute la art.309 CP RM, cu titlu *de lege ferenda* a fost motivată și formulată următoarea propunere: modificarea completă a normei art.309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât normele prevăzute la art.314 și art.309 CP RM să fie comasate într-o singură normă care să incrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, în urma comasării, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu „Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal”, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulată, după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal,

prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, dar și alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate, să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin.(1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art.314 CP RM „, determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte” se va exclude.

Avantajele recomandărilor formulate vor consta în:

a) Determinarea exactă a conținutului dispoziției formulate la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații” și înlăturarea dificultăților de interpretare a normei stipulate la articolul în cauză.

b) Eficientizarea aplicării practice a prevederilor art.309 CP RM în urma implementării propunerii formulate cu titlu *de lege ferenda*.

c) Reducerea semnificativă a problemelor de calificare ce apar în practică în legătură cu problemele delimitării infracțiunilor prevăzute la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații” și art.314 CP RM „Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte”, întrucât norma nouă ar acționa ca un tot întreg ce va reglementa exhaustiv fapta infracțională incriminată.

d) Ajustarea dispozițiilor legale ale art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații” la spiritul deciziilor CtEDO în materia dată și aducerea lor în concordanță cu prevederile similare din legea penală a unor state ale UE în urma preluării exemplului de reglementare a infracțiunii similare în CP al României.

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării este orientat spre:

1. Cercetarea în continuare a problemelor de calificare a faptelor de constrângere de a face declarații cu elaborarea recomandărilor pentru soluționarea corectă a acestora .

2. Aprofundarea cercetării sub aspectul eficientizării aplicării normei prevăzute la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații”.

3. Analiza practicii aplicării normelor ce prevăd răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații în activitatea instanțelor judecătorești din alte state.

ADNOTARE

Jenunchi Elena, „Răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații”.

Teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal.

Chișinău, 2020

Structura lucrării: Introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 173 de titluri, 158 de pagini text de bază, 1 anexă și 6 figuri. Per total, lucrarea numără 182 de pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări.

Cuvinte-cheie: constrângere, amenințare, acte ilegale, subiect special, declarații, acord de recunoaștere a vinovăției, intenție, delimitare, studiu comparat.

Domeniul de studiu: Drept penal. Partea specială.

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul tezei de doctor consistă în realizarea unei investigații aprofundate în materia infracțiunii de constrângere de a face declarații prevăzute la art.309 CP RM sub aspect teoretico-normativ cu evoluarea eficienței practice a reglementării legislative a acesteia și formularea unor propuneri *de lege ferenda* orientate spre perfecționarea cadrului legal de incriminare a infracțiunii date. Pentru realizarea acestui scop, au fost trasate următoarele obiective: analiza complexă teoretico-normativă a elementelor componente de infracțiune prevăzute la art.309 CP RM; identificarea curenților de reglementare normativă ce influențează negativ eficiența aplicării normei studiate; stabilirea criteriilor de delimitare a infracțiunii analizate de unele fapte infracționale conexe; realizarea unui studiu comparativ al legislației penale în materie de reglementare a infracțiunii de constrângere de a face declarații; formularea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ incriminator al art.309 CP RM.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute își găsesc exprimare în faptul că aceasta prezintă o primă cercetare juridico-penală de genul dat a infracțiunii reglementate la art.309 CP RM „Constrângerea de a face declarații”. Au fost studiate complex elementele componente respective de infracțiune cu formularea concluziilor asupra unor aspecte problematice în abordarea teoretico-normativă a acestora; au fost analizate similitudinile și determinate cu exactitate criteriile delimitării infracțiunii analizate de alte fapte penale conexe; a fost realizat un studiu comparativ al reglementării infracțiunii în cauză în legislația altor state; au fost formulate propuneri *de lege ferenda* menite să eficientizeze cadrul legal care incriminează fapta de constrângere de a face declarații.

Semnificația teoretică: lucrarea constituie un suport științifico-metodologic semnificativ pentru doctrina juridico-penală, în special pentru perfecționarea în continuare în știința națională a dreptului penal a conceptului teoretico-normativ al infracțiunii analizate.

Valoarea aplicativă: rezultatele obținute în urma studiului pot fi aplicate în activitatea științifică; sunt utile procesului de instruire profesională juridică la toate nivelurile de studii, precum și în activitatea practică a instituțiilor de ocrotire a ordinii de drept; pot fi luate în considerare în procesul de legiferare.

ABSTRACT

Jenunchi Elena „Criminal Liability for Coercion to Making Declarations”.

Ph.D. Thesis in Law, Specialty „554.01 Criminal Law and Criminal Executive Law”.

Chisinau, 2020

Thesis structure: Introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, references comprising 173 titles, 158 pages of basic text, 1 annex and 6 figures. The obtained results have been published in 9 works.

Key words: coercion, threat, unlawful deeds, special subject, declarations, guilt acknowledgement agreement, intention, delimitation, comparative study.

Field of study: Criminal Law. Special Part

Goal and objectives of the thesis: The goal hereof lies in conduct of a deeper examination of such a crime as coercion to making declarations, as specified by article 309 of the Criminal Code, as well as in making certain proposals *de lege ferenda* aimed to increase the efficiency of the legal framework incriminating the coercion to making declarations. The following objectives have been pointed out in order to achieve this goal: identifying the place of coercion to making declarations within the range of crimes against justice; carrying on legal analysis of the essential elements of the crime stipulated by article 309 of the Criminal Code; identifying all special subjects of the crime of coercion to making declarations, to the fullest and most precise extent; establishing the reasons for non-reflection of the crime of coercion to making declarations in the judicial practice, and making proposals for improving the bases of incrimination; delimiting the coercion to making declarations from certain associated criminal deeds; developing a model of incrimination under article 309 of the Criminal Code, aimed to improve the criminal and legal framework.

Scientific novelty of the obtained results lies in conduct, for the first time, of a complex criminal and legal research of the crime regulated by article 309 of the Criminal Code ‘Coercion to Making Declarations’. There have been outlined the lines delimiting the crime under analysis and other associated criminal deeds. As a result of studying the foreign criminal rules, there have been formulated the proposals *de lege ferenda* aimed to increase the efficiency of the legal framework incriminating the coercion to making declarations.

Theoretical significance: This thesis may be as a significant scientific and methodological support for the specialised doctrine, particularly, for further development of the theoretical and regulatory concept of the crime under analysis.

Applied value: The results obtained as a result of this study may be used in scientific, training and educational activities, as well as in practical activities of law-enforcement authorities or in the law-making process.

АННОТАЦИЯ

Женунки Елена, «Уголовная ответственность за принуждение к даче показаний».
Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук по
специальности «554.01 Уголовное право и уголовно-исполнительное право».

Кишинёв, 2020 год

Структура работы: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 173 наименований, 158 страниц основного текста, 1 приложение и 6 рисунка. Полученные результаты были опубликованы в 9 работах.

Ключевые слова: принуждение, угроза, незаконные действия, специальный субъект, показания, соглашение о признании вины, намерение, разграничение, сравнительное исследование.

Область исследования: Уголовное право. Особенная часть.

Цель и задачи работы: Цель докторской декларации заключается в проведении углублённого исследования такого преступления, как принуждение к даче показаний, предусмотренного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова, а также формулирование предложений, с точки зрения действующего закона, направленных на повышение эффективности правовой базы, служащей для инкриминирования преступления по принуждению к даче показаний. Для осуществления данной цели были намечены следующие задачи: - установление места преступления по принуждению к даче показаний среди преступлений против правосудия; юридический анализ признаков состава преступления, предусмотренного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова; полное и точное обозначение всех специальных субъектов преступления по принуждению к даче показаний; определение причин неотражения в судебной практике преступления по принуждению к даче показаний и представление предложений по улучшению обвинительной базы; разграничение принуждения к даче показаний от некоторых сопутствующих уголовных деяний; разработка модели предъявления обвинения согласно статье 309 Уголовного кодекса Республики Молдова, направленной на улучшение уголовно-юридической базы.

Научная новизна полученных результатов выражается в том, что впервые было проведено комплексно, с уголовно-юридической точки зрения, исследование преступления, регламентированного статьёй 309 Уголовного кодекса Республики Молдова «Принуждение к даче показаний». Были выделены разграничительные черты между анализируемым преступлением и другими сопутствующими уголовными деяниями. По результатам изучения уголовных норм иностранного происхождения были сформулированы предложения, с точки зрения действующего закона, направленные на повышение эффективности правовой базы, служащей для инкриминирования преступления по принуждению к даче показаний.

Теоретическая значимость: данная работа может служить существенной научно-методологической опорой для специализированных доктрин, в частности, для дальнейшего развития теоретико-нормативной концепции анализируемого преступления.

Прикладная значимость: результаты, полученные в ходе проведённого исследования, могут использоваться в научной, образовательной и учебной деятельности, в практической работе правоохранительных органов и в законотворческой деятельности.

Bibliografie:

1. ANTONIU, G., ș.a. *Explicațiile Noului Cod penal*. Vol. IV, art. 257-366. București: Universul Juridic, 2016. ISBN: 978-606-673-341-0
2. Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019, [citat 02.02.2020], disponibil:
[https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuar
_statistic_2019.pdf](https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuar_ul_statistic_2019.pdf)
3. AVORNIC, Gh., GRECU, R. *Constantin Stere despre statul de drept*. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 4(103). ISSN 1811-0770
4. BARBĂNEAGRĂ, A. ș.a *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Nr.985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr.72-74/195 din 14.04.2009, ISBN: 978-9975-105-20-0.
5. BÎRZU, B. Influențarea declarațiilor în dreptul penal român - conținutul constitutiv. În: *Acta Universitatis George Bacovia*. Juridica - Volume 7. Issue 1/2018, [citat: 01.02.2019], disponibil: <http://juridica.ugb.ro/>.
6. BORODAC, Al. *Manual de drept penal, Partea specială*. Chișinău, 2004. ISBN: 9975-9788-7-8.
7. BOTNARU, S., ȘAPORDA, E., *Starea de hipnoză în dreptul penal substanțial al Republicii Moldova*, diponibil: <https://juridicemoldova.md/9652/starea-de-hipnoza-in-dreptul-penal-substantial-al-republicii-moldova.html>.
8. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău, 2011. ISBN 978-9975-53-034-7.
9. BRÎNZĂ, S. ș.a. *Drept penal*. Vol.II. Chișinău 2005. ISBN 9975-79-324-X
10. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat : 05-11-2013 în *Monitorul Oficial*, nr. 248-251 art. 699.
11. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare pe 3 septembrie 1953, [citat 10.10.2019], disponibil:
https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
12. *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984, [citat 12.06.2019], disponibil:
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=32204
13. COPTILEȚ, V., ARAMĂ, E. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea juridică, 2015. ISBN 978-9975-71-259-0
14. CURMEI, I., GUȚAN, V. Abordarea infracțiunii de constrângere de a face declarații peste hotarele Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5(187) / 2016 / ISSN 1811-0770
15. CUȘNIR, V., DOGA, A. Reflecții asupra noțiunii de justiție ca valoare socială protejată de normele juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*, nr.12/2013.
16. DOBRINOIU, V., CONEA, N. *Drept penal. Partea specială*. Vol.II, Teorie și Practică Judiciară. București: Lumina Lex, 2000, ISBN 973-588-281-7.
17. DONGOROZ, V. ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Vol.I, ed. A 2-a. București: ALL Beck, 2003.
18. GRECU, R.; JENUNCHI, E. Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de depunere de declarații mincinoase, formularea de concluzii

- false, efectuarea de traduceri incorecte. In : *Revista Națională de Drept Nr. 7-9 (237-239)/ 2020*, p. 144-150. CZU 343.226.
19. GRECU, R.; **JENUNCHI, E.** Obiectul juridic al infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*, nr.4, 2019
 20. IUSTIN, V. Elemente constitutive subiective ale infracțiunilor privind obiectele de proprietate industrială. În: *Intellectus*, nr.4/2014
 21. **JENUNCHI, E.** Infracțiunea de constrângere de a face declarații în abordarea savanților din Republica Moldova. In : *Revista Națională de Drept, Nr. 7-9 (237-239)/ 2020*, p.93-101. CZU 343.435:001(478).
 22. **JENUNCHI, E.** Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. IN : *Актуальные Научные Исследования в Современном Мире. ВЫПУСК 11(67) Часть 7 Ноябрь 2020 Г.*
 23. **JENUNCHI, E.** Studiu comparativ al legislației privind răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații. În: *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*, nr.4, 2019.
 24. **JENUNCHI, E.** Latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”*, Nr.1-2, 2020.
 25. **JENUNCHI, E.** Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant. În: *„Teoria și practica administrării publice”*, conferință științifico-practică internațională, AAP, Chișinău 2018. ISBN 978-9975-3019-7.
 26. *Legea nr.252 din 08-11-2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, publicat în Monitorul Oficial, nr.263-269 art.855, 21.12.2012.
 27. LOGHIN, O., TOADER, T. *Drept penal Român. Partea specială*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: „Șansa” S.R.L., 1999. ISBN 973-9167-88-8.
 28. LOGHIN, O., TOADER, T., *Drept Penal Român, Partea Specială*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București 2001.
 29. NISTOREANU, Gh., BOROI, A. *Drept penal. Partea specială*. Ed.II. București: ALL Beck 2002. ISBN 973-655-182-2.
 30. OPREA, M., *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2015.
 31. PASCU, I., LAZĂR, V. *Drept penal, Partea specială*. București: Lumina Lex, 2003.
 32. PAVLIUC, Gh., *Alte acte ilegale în cazul constrângerii de a face declarații: aspecte penale și procesual penale*, Актуальные научные исследования в современном мире», ISSN 2524-0986 116, УДК 343.14:343.985.2:343(478)
 33. POALELUNGI, M. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Ed.I. Chișinău: S.n., 2013. ISBN: 978-9975-53-231-0.
 34. POPOVICI, T., ECHIMCIUC, Gh. Nulitatea relativă a declarațiilor bănuțului, învinuțului și ale inculpatului. În: *Revista de studii interdisciplinare „C.Stere”*, nr.1(9)/2016
 35. Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [citat 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>
 36. Raport privind activitatea procuraturii pentru anul 2019, [citat 02.02.2020], disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>
 37. ULIANOVSKI, Gh., *Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău 1999. ISBN: 9975-9564-4-4.

38. ULIANOVSKI, Gh., CURMEI, I. Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, nr.1(183)/2016. ISSN 1811-0770.
39. ULIANOVSKI, GH., CURMEI, I. Subiectul și latura subiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații. În: *Revista Națională de Drept*, Nr.2(184)/2016. ISSN 1811-0770
40. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть*, Под общ ред. Ю. И. СКУРАТОВА и В. М. ЛЕБЕДЕВА. Москва 1996. ISBN: 5-86-225-645-8
41. ЛОБАНОВА, Л. В., *Преступления против правосудия: теоретические проблемы классификации и законодательной регламентации*. Волгоград 1999.
42. МЕЛЬНИЧЕНКО, М.И., *Принуждение давать показания как общественно опасное действие состава преступления, предусмотренного ст. 343 Уголовного кодекса Украины*, [citat la 04.09.2019], disponibil <http://mori.bakuvirtual.net/wp-content/uploads/2014/03/pdf>
43. Франц фон Лист. *Учебник уголовного права: (Особенная часть)*. Разрешенный автором Перевод с 12 и 13 переработанного издания Ф.ЕЛЯШЕВИЧА. Москва, 1905.
44. ЧУЧАЕВ, А. И. *Преступления против правосудия*. Ульяновск: „Дом печати” 1997. ISBN 5-900153-24-х.
45. *Code pénal, Section 2 : Des entraves à l'exercice de la justice* (Articles 434-7-1 à 434-23), Version en vigueur au 01 janvier 2002, [citat : 10.10.2019], disponibil : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2002-01-01/
46. DURANDIN, G. *Les fondements du mensonge : Flammarion*. Nouvelle bibliothèque scientifique, Paris 1972 De la difficulté à mentir, étude phénoménologique et expérimentale, 1977 : éd. Nauwelaerts, Publication de la Sorbonne
47. MAYAUD Yves, *JurisClasseur Pénal Code*, Art. 434-15, Date du fascicule : 10 Janvier 2008, [citat : 10.09.2019], disponibil : https://www.icc-cpi.int/RelatedRecords/CR2016_03634.PDF

JENUNCHI Elena

**RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CONSTRÂNGEREA DE A FACE
DECLARAȚII**

SPECIALITATEA: 554.01 DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctorat

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 25 ex
Comanda nr. _____

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2016